

เรียนรู้เรื่องน้ำเมื่อสมัยอยู่ชั้นประถมศึกษา

ความยากจนขัดสนในวัยเด็กทำให้ผู้เขียนต้องหาของเล่นตามธรรมชาติที่มี อยู่จำได้ว่าครั้งหนึ่งในสมัยที่เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาได้ติดตามพ่อแม่ไปในทุ่งนาด้วย ในนาสมัยนั้นมีพื้นที่เนินดินซึ่งไม่ได้ทำนาอยู่เป็นจำนวนมาก ผู้เขียนก็ได้ยึดเนินดินเตี้ยๆเนินหนึ่งใกล้กับนาที่พ่อแม่ทำ ที่เนินดินนี้มีหญ้าแพรกขึ้นปกคลุมโดยทั่วไปและมีต้นไม้เล็กๆอื่นๆขึ้นกระจายโดยทั่วไปด้วยอยู่แล้วเหมือนป่าตามความคิดสมัยเด็ก ผู้เขียนจัดการนำดินเหนียวซึ่งหาได้จากนาใกล้ๆนั้นไปทำเป็นคันรอบๆหลุมบนเนินดินซึ่งมีคนมาขุดไว้ก่อนแล้ว เมื่อทำคันเสร็จแล้วก็จัดการใช้กระป๋องตักน้ำไปใส่ไว้จนเต็มอ่างเก็บน้ำที่สร้างสรรค์ไว้บนภูเขาตามจินตนาการของผู้เขียนสมัยเด็ก หลังจากขึ้นชมแล้วก็เกิดความคิดอยากจะระบายน้ำลงจากอ่าง จึงใช้เปลือกหอยซึ่งหาได้ในบริเวณนั้นขุดดินให้เป็นร่องคลองตั้งแต่บริเวณอ่างน้ำที่สร้างไปจนถึงด้านล่างของเนิน เมื่อเสร็จแล้วก็จัดการเจาะคันขอบอ่างที่ตรงกับร่องคลองที่ขุดไว้โดยใช้ก้านมะละกอที่ตัดเป็นท่อนเล็กๆเสียบเข้าไปและปล่อยน้ำไหลลงตามร่อง ตอนแรกน้ำที่ไหลลงตามร่องจะถูกดินที่แห้งในร่องคลองดูดซึมไว้ กว่าจะไหลถึงปลายร่องคลองที่ขุดไว้ น้ำก็หมดอ่างไปก่อน ผู้เขียนจัดการตักน้ำเต็มเข้าไปในอ่างใหม่และนั่งดูน้ำไหลจากอ่างลงสู่เบื้องล่าง จำได้ว่าตักน้ำใส่ในอ่างน้ำจำลองน้อยอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยและน้ำก็ไหลตามร่องคลองให้ได้ดู เป็นความสุขของเด็กที่เกิดในท้องไร่ท้องนาอย่างหนึ่งที่สร้างสรรค์ได้ด้วยตนเอง นั่งดูไปพร้อมกับจินตนาการไปต่างๆนาๆ แต่แล้วสิ่งที่ไม่คาดฝันก็เกิดขึ้น คันอ่างเก็บน้ำจำลองฝั่งตรงข้ามกับที่เจาะด้วยก้านมะละกอเกิดการพังเล็กน้อยทำให้น้ำไหลไปในทางที่ไม่ได้ทำร่องคลองไว้ ด้วยความที่ได้ดูน้ำไหลมานานพอสมควรแล้วจึงไม่ได้คิดจะปิดช่องขอบอ่างที่พังนั้นแต่ได้นั่งสังเกตดูน้ำที่ไหลออกไปปรากฏว่าน้ำกว่าจะไหลพื้นดินและหญ้าออกไปได้นั้นใช้เวลาและใช้น้ำมากกว่าช่องทางที่ขุดร่องคลองไว้ การดูน้ำไหลเข้าไปในหลุมนั้นน่าสนใจไม่ใช่น้อย กว่าน้ำจะไหลถึงด้านล่างได้นั้นใช้เวลานานมาก เพราะน้ำต้องถูกดูดซึมจากดินที่แห้ง ถูกกักกันด้วยใบหญ้าที่ร่วงอยู่บนดินกว่าน้ำจะพัดพาใบหญ้าให้ไหลไปกับน้ำได้ก็ใช้เวลานานมาก ผู้เขียนตักน้ำใส่อ่างไม่ว่าจะเป็นจำนวนเท่าไรกว่าน้ำจะไหลผ่านเขื่อนใบหญ้าที่เรียงตัวขวางทางน้ำไปได้ ใบหญ้าบางแห่งเรียงตัวกันหนาแน่นกลายเป็นฝายชะลอน้ำได้อีก กว่าน้ำจะกระจายไหลลงจากอ่างไปตามพื้นดินที่มีหญ้าได้จึงใช้เวลาและน้ำมากกว่าที่ไปตามคลองเยอะมาก

จากการเล่นของผู้เขียนในวัยเด็กทำให้เกิดการเรียนรู้ในวันนี้ได้ว่าป่าไม้นั้นมีความสำคัญอย่างมากต่อการแก้ปัญหาน้ำท่วม ป่าไม้เปรียบเสมือนหญ้าแพรกบนเนินที่ผู้เขียนเล่ามาตอนต้น ป่าไม้จะมีใบไม้ กิ่งไม้ร่วงหล่นอยู่ตามธรรมชาติเมื่อฝนตกมาน้ำฝนก็จะซึมลงสู่ใต้ดินส่วนหนึ่ง อีกส่วนหนึ่งก็จะไหลพัดพาเอาใบไม้กิ่งไม้ไปด้วย แต่ป่าไม้นั้นมีจำนวนต้นไม้ทั้งใหญ่และเล็กเยอะมากใบไม้กิ่งไม้เหล่านั้นก็จะไหลไปตามน้ำและไปติดต้นไม้รากไม้ทำให้กลายเป็นฝายชะลอน้ำไปในตัว ดังนั้นฝนที่ตกลงมากกว่าจะไหลมาลงอ่างเก็บน้ำหรือลงมาท่วมพื้นที่ตั้งบ้านเรือนของประชาชนนั้นจะใช้เวลาานมากเนื่องจากการถ่วงเวลาโดยธรรมชาติของป่าไม้ แต่ปัจจุบันนี้ป่าไม้บ้านเราเหลือน้อยมาก ดังนั้นการถ่วงเวลาการไหลของน้ำธรรมชาติจึงน้อยลง ประกอบกับในปัจจุบันนี้การสร้างบ้านเรือนก็สร้างแบบไม่มีใต้ถุน และยังมีการสร้างรั้วกำแพงคอนกรีต หรือมีการสร้างถนนหนทางซึ่งล่วนแล้วแต่ก็ขัดขวางทางน้ำทั้งสิ้น อีกทั้งพื้นที่ในเขตชุมชนแทบทุกตารางเมตรในปัจจุบันนี้จะเป็นคอนกรีตและยางมะตอยทำให้น้ำไม่สามารถซึมลงสู่พื้นดินได้ เมื่อต้นน้ำไม่มีป่าไม้ที่จะถ่วงเวลาการไหลของน้ำ

และปลายน้ำ(พื้นที่อยู่อาศัย) มีแต่สิ่งกีดขวางทางน้ำและป้องกันไม่ให้น้ำซึมลงสู่ดิน เมื่อถึงฤดูมรสุมหรือฤดูพายุจึงเกิดปัญหาน้ำท่วมอย่างรุนแรง และยืดเยื้อยาวนานดังเช่นที่ประสบอยู่ในปัจจุบัน

การแก้ปัญหาน้ำท่วมปัจจุบันนี้เท่าที่สังเกตพบว่าเป็นการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น และดูเหมือนว่าการแก้ปัญหาระยะยาวก็จะเกิดปัญหาเพราะปัจจุบันนี้ประชากรของประเทศและของโลกเพิ่มมากขึ้นทำให้ต้องใช้พื้นที่ในการทำมาหากินและอยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้น จึงมีการบุกรุกพื้นที่ป่าไปเป็นจำนวนมาก การเพิ่มพื้นที่ป่าก็จะทำให้เกิดปัญหาเรื่องของการไม่มีที่ดินทำกินเพิ่มขึ้นอีก การสร้างบ้านเรือน ถนนหนทางก็เช่นกัน ปัจจุบันนี้สังคมมีค่านิยมว่าความเจริญคือถนนคอนกรีต ถนนลาดยาง บ้านที่ทันสมัยน่าอยู่คือบ้านที่ไม่มีดิน มีฝุ่น มีโคลน ต้องเลอะเท้าเวลาเดินบริเวณบ้านจึงเป็นพื้นคอนกรีต การแก้ปัญหาน้ำท่วมระยะยาวมันหมายถึงต้องแก้ค่านิยมของคนดังที่กล่าวมาแล้วด้วย ซึ่งก็เป็นเรื่องยากมากๆ เพราะยุคนี้คือยุคของกระแสทุนนิยม ประชาธิปไตยซึ่งขับเคลื่อนด้วยการปลุกกระแสค่านิยมสินค้าใหม่ๆ เพื่อขยายการผลิต ทุนนิยมประชาธิปไตยต้องการตลาดที่กว้างมาก ตลาดกว้างมากก็คือจำนวนประชากรมากนั่นเอง ดังนั้นการเพิ่มของประชากรจึงเป็นการเพิ่มตลาดไปในตัว การเพิ่มของประชากรจึงไม่เป็นปัญหาของทุนนิยมประชาธิปไตย แต่อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติก็มีการควบคุมโดยธรรมชาติเอง จะเห็นได้ว่าเมื่อประชากรมากปัญหาก็มาก และในที่สุดก็เกิดความขัดแย้ง เกิดโรคภัยไข้เจ็บ เกิดภัยพิบัติเพื่อให้ผู้คนและสิ่งๆ ที่ผู้คนสร้างขึ้นต้องเสียหายทำลายลงเพื่อปรับตัวเองให้สมดุลต่อไป

ประจวบ นิมนุช

๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๕๖